

**នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា**

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-អ.ជ.ស.ដ

ភាគីដាក់ឯកសារ: ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៥

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 25-Sep-2015, 14:00
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ

សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ កសចស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ

សាធារណៈ/Public

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ការពិនិត្យឯកសារបណ្តោះអាសន្នឡើងវិញ

ឈ្មោះមន្ត្រីដែលបានពិនិត្យ

ហត្ថលេខា:

**សារណាឆ្លើយតបរបស់ នួន ជា នៅនឹងសំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំការចំរើនវិសាលភាពនៃសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី**

ដាក់ដោយ៖

ផ្ញើជូន៖

ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា

សហមេធាវី ខៀវ សំផន

សុន អរុណ

គង់ សំអុន

Victor KOPPE

Anta GUISSÉ

ព្រ៉ាំ ផល្លា

Arthur VERCKEN

លីវ ស្វែន

Doreen CHEN

សហព្រះរាជអាជ្ញា

Xiaoyang NIE

លោកស្រី ជា លាង

Marina HAKKOU

លោក Nicholas KOUMJIAN

Henri DECŒUR

សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

PICH Ang

Marie GUIRAUD

I. សេចក្តីផ្តើម

អនុលោមតាមវិធាន ៣៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (“វិសោធនកម្មលើកទី៩”) របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជា (“អវតក”) និងមាត្រា៨ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារនៅ អ.វ.ត.ក (វិសោធនកម្មលើកទី៩) សហមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា (“ក្រុមមេធាវីការពារក្តី”) តទៅនេះសូម ដាក់សារណាឆ្លើយតបនេះ (“សារណាឆ្លើយតប”) ទៅនឹងសំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំការបញ្ជាក់វិសាលភាពនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុង សវនាការ (“សំណើ”) ដែលដាក់នៅថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥¹។

II. ប្រវត្តិសាស្ត្រ

- ១. នៅថ្ងៃ២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ក្នុងអំឡុងនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញីប ហល់ (2-TCCP-269)ដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលើក សំណួរទាក់ទងនឹងរបៀបដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះត្រូវបានសួររហូតដល់ចំណុចនោះ²។ ក្រោយពីភាគីបានការពិភាក្សាខ្លី ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះបង្គាប់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (“សហមេធាវីនាំមុខ”) ដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើបញ្ហា នេះ³។
- ២. នៅថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥ សហមេធាវីនាំមុខដាក់សំណើ⁴។

III. ច្បាប់នៅជាធរមាន

៣. មាត្រា ៣៣ថ្មី ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា:

¹ E365, “សំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំការបញ្ជាក់វិសាលភាពនៃការសួរដេញដោលដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសវនាការ (“សំណើ”) ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥។

² T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញីប ហល់, E1/336.1), ទំព័រ 21, ln. 5 – ទំព័រ 22, ln. 1.

³ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញីប ហល់, E1/336.1), ទំព័រ. 26, lns. 15 – 20.

⁴ E365, “សំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំការបញ្ជាក់វិសាលភាពនៃការសួរដេញដោលដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលាដំបូងត្រូវប្រព្រឹត្តទៅឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័សទៅតាមនីតិវិធី ជាធរមាន ដោយមានការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងមានការការពារឱ្យ បានត្រឹមត្រូវចំពោះជនរងគ្រោះ និងសាក្សី។

៤. ស្រដៀងគ្នាដែរ វិធាន២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងគោលការណ៍ជាសារវន្តមួយនៃកិច្ចដំណើរ ការនីតិវិធីនៅ អ.វ.ត.ក គឺថា:

ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត និងបទបញ្ជារដ្ឋបាលទាំងអស់ជាធរមាន ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍របស់ ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ និង ជនរងគ្រោះ ដើម្បីធានាអំពីសច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ និង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ប្រកបដោយតម្លាភាព [...] ក្នុងបរិបទនេះ

ក) ដំណើរការនីតិវិធីនៅ អវតក ត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ ហើយ ត្រូវរក្សាឱ្យបាននូវតុល្យភាព រវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ [...]

៥. វិធាន៨៥ ចែងថា ដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយចៅក្រមផ្សេងទៀត ប្រធានសវនា ការ “ត្រូវធានារ៉ាប់រងឱ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អក្នុងពេលវេលាសវនាការ និង“អាចបដិសេធនូវរាល់ នីតិវិធីដែលនាំឱ្យមានការពន្យារពេលដល់ការជំនុំជម្រះ និងដែលមិនអាចនាំទៅដល់ការ ស្វែងរកការពិត។

IV. អំណះអំណាង

- ក. ថវិកលក្ខណៈនៃសេចក្តីសង្កេត និង បញ្ហានានាដែលបានលើកឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តី
- ខ. នៅមុនការចាប់ផ្តើមពិភាក្សារបស់ខ្លួនលើបញ្ហាសាធាតុ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីចង់បំភ្លឺថវិក លក្ខណៈនៃសេចក្តីសង្កេតរបស់ខ្លួន និងបញ្ហានានាដែលត្រូវបានលើកឡើងក្នុងអំឡុងពេលការ ចូលបង្ហាញខ្លួនរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញឹប ហល់ នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង។
- គ. សហមេធាវីនាំមុខបកស្រាយការសង្កេតរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមួយផ្នែកថា ជាការជំទាស់ យឺតពេលទៅនឹងភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ ញឹប ហល់⁵។ ផ្ទុយ

⁵ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ២២ lns. 4 – 21; E365, សំណើនៅកថាខណ្ឌ២៧។

ទៅវិញបញ្ហាដែលលើកឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីមិនសំដៅត្រង់ថា តើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញីប ហល់ មានមូលដ្ឋានច្បាប់ក្នុងការដាក់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អវតក ដែរ ឬយ៉ាងទេ ប៉ុន្តែរបៀបដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញីប ហល់ ត្រូវបានសួរដេញដោលដោយ មេធាវីរបស់គាត់ រហូតដល់ចំណុចនៅពេលក្រុមមេធាវីការពារក្តីលើកបញ្ហា គឺមិនសមរម្យ និងស្របតាមឋានៈរបស់គាត់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ ។

៨. ក្រុមមេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា ភាពខុសគ្នារវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សីធម្មតា ត្រូវតែញែកឱ្យដាច់ពីគ្នា។ រួមទាំងតំលៃភរនិយមភាពនៃចម្លើយរបស់ពួកគេនៅក្នុងសវនាការ ដែលត្រូវបានពិភាក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹង សាល ក្រុមនៅក្នុងករណី០០២/០១^៦ និងរបៀបនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សីធម្មតានៅក្នុងសវនាការ ។

៩. បញ្ហានៅត្រង់ថាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញីប ហល់ ត្រូវបានសួរដេញដោលដូចជាសាក្សី ធម្មតា។ ដូចដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន បានសង្កេតនៅពេលនោះថា នៅក្នុងអំឡុង ពេលនៃការសួរដេញដោល ញីប ហល់ “ពុំមានការញែកឱ្យដាច់ចេញពីគ្នារវាងសាក្សីធម្មតា ដែលត្រូវផ្តល់សក្ខីកម្មទៅលើអង្គហេតុ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានឋានៈខុសគ្នាទាំង ស្រុង”^៧។

១០. សេចក្តីសង្កេតរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីទាក់ទងនឹង ញីប ហល់ គឺផ្អែកលើលក្ខណៈទូទៅ ដែល ញីប ហល់ ត្រូវបានសួរដេញដោល រហូតដល់ចំណុចនៅពេលបញ្ហាត្រូវបានលើកឡើង មិនគ្រាន់តែសំដៅទៅលើសំណួរចុងក្រោយរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទាក់ ទងនឹងការរៀបការ នៅមុនក្រុមមេធាវីការពារក្តីធ្វើការសង្កេតនោះទេ។ ប៉ុន្តែក្រោយមក សហមេធាវីនាំមុខហាក់ដូចជាបកស្រសាយបែបនេះទៅវិញ^៨។

^៦ F16 “បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសាលក្រុមនៅក្នុងករណី០០២/០១” ថ្ងៃទី២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ។ សូមផងដែរឧទាហរណ៍នៅកថាខណ្ឌ១៩៤-២០៦ ។

^៧ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញីប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ២៤, lns. 4 – 6.

^៨ E365, សំណើនៅកថាខណ្ឌ៩, ៣១, ៣៤។

១១. ការបំភ្លឺមួយទៀតដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តីចង់បំភ្លឺផងដែរនោះ គឺថាសេចក្តីសង្កេតរបស់ខ្លួន ទាក់ទងនឹងការផ្តោតការតាំងសំណួរលើ “ផ្នែកជាក់លាក់”^៩ មិនមានន័យថា ត្រូវដាក់កម្រិត ការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ។ តាមពិតវាគួរតែអនុវត្តឱ្យបានស្មើគ្នា ចំពោះការសួរដេញដោលសាក្សីធម្មតាដែរ។

ខ. របៀបនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (ទឡើករណីសម្រាប់សំណើសុំដំណោះស្រាយ១-៣នៅក្នុងសំណើ)

(i) តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅ អវតក

១២. ចំណុចចាប់ផ្តើមនៅក្នុងការពិភាក្សាអំពីរបៀបសមរម្យនៅក្នុងការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី គឺជាតួនាទីជាក់លាក់ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបំពេញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អវតក។

១៣. ផ្អែកលើភាពខុសគ្នារវាងគោលបំណងនៃបណ្តឹងអាជ្ញា និង បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចដែលមាន ចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងមាត្រា២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧^{១០} ហើយការដែល ថា “សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជានៅពេលនេះ មានលក្ខណៈចង្អៀត ដោយផ្តោតតែទៅលើផលប្រយោជន៍សំណងរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះ”^{១១} អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា:

^៩ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហាល់, E1/336.1), នៅទំព័រ២១, Ins. 23 – 24.

^{១០} មាត្រា២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ចែងថា:

បណ្តឹងអាជ្ញា និង បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាបណ្តឹងពីរផ្សេងគ្នា។
បណ្តឹងអាជ្ញាមានគោលបំណងពិនិត្យអត្ថិភាពនៃបទល្មើស បង្ហាញឱ្យឃើញពីទ្វេភាពនៃជនល្មើស និងផ្តន្ទាទោស ជននោះតាមច្បាប់កំណត់។
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានគោលបំណងធ្វើឱ្យបានជួសជុលការខូចខាត ដែលបណ្តាលមកពីអំពើល្មើសដល់ភាគី រងគ្រោះ ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ ឱ្យអ្នករងគ្រោះបានទទួលសំណងដ៏ម៉ឺងម៉ាត់ល្អបំផុតនឹងព្យួរកម្មដែលខ្លួន បានទទួល។

^{១១} សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 “សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមរបស់មេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការធ្វើសេចក្តី សន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និង សេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និង សាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់ សារណាឆ្លើយតបរបស់ ខ្លួន ជា ទៅនឹងសំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទំព័រ ៥ នៃ ១៧

ផលប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺត្រូវស្វែងរកសំណង។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី តម្រូវការ បឋមសម្រាប់សំណង គឺការរកឃើញពិរុទ្ធភាព។ ដូច្នេះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក៏មានផលប្រយោជន៍ ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកំណត់បានធាតុផ្សំនៃបទល្មើស នៅពេលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានសម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាមទារសំណងរបស់ខ្លួន¹²។

១៤. ជាសង្ខេបទាក់ទងនឹងតួនាទីខុសគ្នារបស់ភាគី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា “សម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺត្រូវបង្ហាញពិរុទ្ធភាពជនជាប់ចោទ”។ ចំណែកដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណីវិញដែលមានផលប្រយោជន៍ក្នុងការស្វែងរកសំណង តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចអំពី បណ្តឹងចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទៅលើជនជាប់ចោទនោះ មានសិទ្ធិជួយសហព្រះរាជអាជ្ញា¹³។ ទីពីរ ទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស និងសំណង ព្រះរាជអាជ្ញាមានតួនាទី “ដើម្បីធានាឱ្យមានការផ្តន្ទា ទោសសមស្រប” ហើយរឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “គឺទាមទារសំណង”។ បើតាមអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង “ព្រះរាជអាជ្ញាមិនមានតួនាទីក្នុងការទាមទារសំណងទេ រឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋ ប្បវេណីមិនមានតួនាទីពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តន្ទាទោសនោះដែរ”¹⁴។

១៥. ផ្អែកលើការយល់ឃើញខាងលើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង វាច្បាស់ណាស់ថាតួនាទីរបស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺ “ស្វែងរកសំណង”។ តួនាទីបន្ទាប់បន្សំមួយទៀតដែលដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីអាចមានគឺធ្វើតាមគេ ហើយត្រូវបម្រើគោលបំណងនៃការស្វែងរកសំណង។ ដូច្នេះ តួនាទីកម្រិតរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងការជួយព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងការបង្ហាញពិរុទ្ធ ភាពនៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ត្រូវផ្តោតតែទៅលើ “ពិរុទ្ធភាពនៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ

សក្តីកម្មទាក់ទងនឹងអត្ថប្រយោជន៍របស់ជនជាប់ចោទ (សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស) ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩។ នៅកថាខណ្ឌ២៩-៣១។

¹² សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នៅកថាខណ្ឌ៣៣ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹³ សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នៅកថាខណ្ឌ៤១ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹⁴ សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នៅកថាខណ្ឌ៤២ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

ដែល ប៉ះពាល់មកលើពួកគេ ហើយបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ពួកគេ”¹⁵។ ម្យ៉ាងវិញទៀតតួនាទីកម្រិតនេះមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីវាយតម្លៃអង្គច្បាប់ណាមួយ ឬទាំងអស់ ឬបញ្ហាអង្គហេតុទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាព ឬការគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញតួនាទីត្រូវកម្រិតត្រឹមតែដោះស្រាយបញ្ហានានាដែលទាក់ទងនឹងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលប៉ះពាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាក់លាក់ហើយដែលអាចបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប៉ុណ្ណោះ។ បន្ថែមពីលើនេះដោយសារដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានតួនាទីនៅក្នុងការផ្តន្ទាទោស “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចវាយតម្លៃអង្គហេតុបែបនេះ ឬធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបានទេដែលទាក់ទងរឿងនេះ”¹⁶។

(ii). **ភាពពាក់ព័ន្ធនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ភាពអាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី**

១៦. វិធាន២៣ស្ទួន(១)(ខ) ចែងថា “ដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទទួលយកបាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវ:

បង្ហាញជាលទ្ធផលដោយផ្ទាល់ពីបទឧក្រិដ្ឋ យ៉ាងហោចណាស់មួយនៃបទឧក្រិដ្ឋជាច្រើន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទ ថាខ្លួនពិតជាបានទទួលរងនូវព្រួញកម្មខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្ត ដែលអាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព។

១៧. ថ្វីបើវិធាន២៣ស្ទួន(១)(ខ) ត្រូវបានបង្កើតឡើងទាក់ទងតែបញ្ហានៃភាពអាចទទួលយកបានក៏ដោយ ក៏លក្ខខណ្ឌតម្រូវគឺមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងអ្វីដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៣

¹⁵ សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នោកថាខណ្ឌ៣៣ ។

¹⁶ សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នោកថាខណ្ឌ៣៦ ។

នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌសម្រាប់សំណងនៅក្នុង បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁷។

១៨. ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងនៅក្នុងសាលដីកានៅក្នុងសំណុំរឿង០០១ ដោយសារឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី “ជាប់ពាក់ព័ន្ធតែទៅនឹងអង្គហេតុនៃការទាមទារ សំណងរដ្ឋប្បវេណី ពីអំពើឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ប៉ុណ្ណោះ ការសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការ វាយតម្លៃភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺផ្អែកលើការ វាយតម្លៃភស្តុតាងដែលគាំទ្រដល់ការទាមទារសំណង”¹⁸។ ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ដោយ សារទំនាក់ទំនងដែលមិនអាចបំបែកបានរវាងឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងការទាម ទារសំណងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ពួកគេ ដូច្នោះការវាយតម្លៃភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំង ខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាការវាយតម្លៃបឋមលើភស្តុតាងនៅក្នុងការគាំទ្រដល់ការ ទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន២៣ស្ទួន(១)(ខ) គឺដូចគ្នានឹងលក្ខខណ្ឌ សម្រាប់ការបង្ហាញការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី និងការទទួលបានសំណង។ ការបក ស្រាយនេះ គឺស្របតាមច្បាប់កម្ពុជា (មាត្រា១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧)។ ហេតុ ដូច្នោះផ្ទុយពីអ្វីដែលបានលើកឡើងដោយចៅក្រម Fenz ក្នុងអំឡុងពេលការសួររបស់ក្រុម មេធាវីការពារក្តីទៅកាន់ ញឹម ហល់¹⁹ ភាពពាក់ព័ន្ធនៃអត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន និង

¹⁷ មាត្រា១៣នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ចែងថា (បញ្ជាក់បន្ថែម)។
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវអនុវត្តដោយជនរងគ្រោះនៃបទល្មើស។ ដើម្បីទទួលបានការជួសជុលបាន ព្យសនកម្មត្រូវតែ៖
-ជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស
-ជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន
-បានកើតឡើង និងនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន។
ព្យសនកម្មអាចជាព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈ ខាងរូបកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្ត។

¹⁸ សំណុំរឿង០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ F28 “សាលដីកា” ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ (“សាលដីកា នៅក្នុងសំណុំរឿង០០១”) នៅកថាខណ្ឌ៤១១។

¹⁹ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹម ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ៤៩, Ins. 20-25, ទំព័រ៥០ Ins. 1-2 ។ ចៅក្រម Fenz មានប្រសាសន៍ថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីកំពុងបកក្រោយទៅលើការទទួលយកបុគ្គលនេះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី”

ទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្ម និង បទឧក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់ គឺមិនកម្រិតត្រឹមតែភាពអាច ទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ។ វាក៏ពាក់ព័ន្ធចំពោះការ សម្រេចចុងក្រោយលើសារធាតុនៃការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី និងសំណងផងដែរ។

១៩. ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់សហមេធាវីនាំមុខ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមិនបានស្នើ²⁰ ថាការសួរដេញ ដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវកម្រិតត្រឹមតែ “បញ្ហាដែលប៉ះពាល់ដល់ភាពអាចទទួលបាន ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ”²¹ ដែលជាបញ្ហាតែមួយទាក់ទងនឹងការ បង្ហាញការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី និងមូលដ្ឋានសម្រាប់សំណង។ បន្ថែមពីលើការបង្ហាញ អត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន និងទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់រវាងព្យសនកម្ម និងបទឧក្រិដ្ឋ ដែលចោទប្រកាន់ (វិធាន២៣ស្ទួន(១)(ខ)) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏អាចជួយសហព្រះរាជ អាជ្ញានៅក្នុងការផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទលើបទឧក្រិដ្ឋ ដែលប៉ះពាល់ជាក់លាក់មកលើដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែរ។ ដូចដែលបានបង្ហាញនៅផ្នែកខាងលើ បញ្ហានេះនឹងសម្រេចដោយ តួនាទីជាក់លាក់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះ អវតក។

២០. តែតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏តម្រូវឱ្យបង្ហាញព្យសនកម្ម និងទំនាក់ទំនងធម្មតា បើសិនវាជាកាតព្វកិច្ចគោលរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ខណៈដែលការជួយសហព្រះរាជ អាជ្ញាក្នុងការបង្ហាញពិរុទ្ធភាព គឺជាកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ។ ដូច្នេះក្រុមមេធាវីការពារក្តីយល់ ឃើញថា ការសួរដេញដោលសមរម្យចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវផ្តោតជាបឋមលើ

តាមរយៈការតាំងសំណួរអំពីអត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មផ្ទាល់របស់ ញីប ហល់ ហើយបានផ្តេងថា “លើសពីនេះតើសំណួរទាំង នេះពាក់ព័ន្ធនឹង? សំណួរអំពីទុក្ខវេទនា?”

²⁰ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញីប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ២១, lns. 8-12. ក្រុមមេធាវីការពារក្តីស្នើថាក្នុងសមត្ថភាព ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ញីប ហល់ “ត្រូវតែផ្តល់សក្ខីកម្មទាក់ទងនឹងព្យសនកម្មរបស់គាត់ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងដោយ ផ្ទាល់ទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋនានាដែលបានចោទប្រកាន់ នៅការដ្ឋានទំនប់ទឹកត្រពាំងថ្ម។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមិនបានជំទាស់ថា សក្ខីកម្មរបស់គាត់ត្រូវតែកម្រិតត្រឹមតែប្រធានបទនេះទេ។

²¹ សូមមើលឧទាហរណ៍ E365 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៣០។

កាតព្វកិច្ចចម្បង ជាជាងកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះស្របតាមមតិរបស់លោក
ប្រធានក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សានៅក្នុងសវនាការ²²។

(iii) **បញ្ហានានទាក់ទងនឹងរបៀបសួរដេញដោលញឹប ហល់**

ព្យួសនកម្មមិនទាក់ទងនឹងការដ្ឋានទំនប់ទឹកត្រពាំងថ្ម ឬសំណុំរឿង០០២/០២ ទេ

២១. ការបង្ហាញខ្លួនរបស់ ញឹប ហល់ ត្រូវបានគេរំពឹងថាមានរយៈពេលមួយថ្ងៃពេញ។ ពេលវេលា
សរុប ត្រូវបានបែងចែកទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
គឺ២ម៉ោងនិង១៥នាទី (ពីរវគ្គនៅពេលព្រឹក)។ ការសួរដេញដោល ញឹប ហល់ ដោយមេធាវី
របស់គាត់ ចាប់ផ្តើមនៅរង្វង់ម៉ោង០៩: ០៧នាទី²³។ សម្រាប់រយៈពេល១៨នាទីដំបូង²⁴ ញឹប
ហល់ ត្រូវបានសួរពីជីវិតរបស់គាត់នៅមុនគាត់ទៅធ្វើការនៅទំនប់ត្រពាំងថ្ម និងព្យួសនកម្មលើ
រូបរាងកាយក្នុងអំឡុងពេលនោះនៅទីតាំងមួយ ដែលមិនមែនជាការដ្ឋានទំនប់ត្រពាំងថ្មទេ²⁵។
ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមិនបានជំទាស់ការតាំងសំណួររបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេ
ណីទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រទូទៅរបស់គាត់ទេ។ តែការដាក់សំណួរជាច្រើនមកលើដើម
បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះលម្អិតទាក់ទងទៅនឹងតែស្ថានភាពរស់នៅ និងការធ្វើនៅទីតាំងនានានៅ
ក្រៅវិសាលភាពសំណុំរឿង០០២/០២ ហើយចំពោះព្យួសនកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
មិនជាលទ្ធផលពីបទឧក្រិដ្ឋណាមួយដែលបានចោទប្រកាន់ ទាក់ទងនឹងការដ្ឋានទំនប់ទឹក
ត្រពាំងថ្ម ឬផ្នែកដទៃណាមួយនៃសំណុំរឿង០០២/០២ដែរ ដែលនេះគឺជាវិធីសាស្ត្រមិន

²² T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ២៥, lns. 1-3. “ដូច្នោះយើងនៅទីនេះ គឺដើម្បីបង្ហាញភាព
ឈឺចាប់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ហើយទាក់ទងនឹងអង្គហេតុ វាជាចំណុចបន្ទាប់បន្សំដែលយើងអាចសួរ”
(បញ្ជាក់បន្ថែម)។

²³ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ៤, lns. 10.

²⁴ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ៩, lns. 7-9. មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្លាស់ទៅ
ប្រធានបទការដ្ឋានទំនប់ទឹកត្រពាំងថ្មនៅម៉ោង០៩: ២៥នាទី។

²⁵ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញឹប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ៥, lns. , . ទំព័រ៩ lns 6. ជាពិសេសនៅទំព័រ៧, ln. 8 –
p. 9, ln. 6, ញឹប ហល់ ត្រូវបានសួរអំពីស្ថានភាពសុខភាពរបស់គាត់នៅពេលគាត់ធ្វើការនៅសាលាក្រហម នៅមុនគាត់
ទៅធ្វើការនៅការដ្ឋានទំនប់ត្រពាំងថ្ម។

សមរម្យនៃការបំពេញភារកិច្ចរបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការតំណាងផលប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលស្វែងរកសំណង។

ព្យសនកម្មទាក់ទងនឹងការដ្ឋានទំនប់ត្រពាំងថ្ម ប៉ុន្តែមិនផ្ទាល់ចំពោះ ញីប ហល់

២២. បន្ទាប់ពីចូលទៅប្រធានបទការដ្ឋានទំនប់ត្រពាំងថ្ម មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានសួរ ញីប ហល់ ប្រហែល៤០នាទី នៅមុនពេលកាត់ផ្តាច់ដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តី។ ក្នុងអំឡុងពេល៤០នាទី មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់សំណួរជាច្រើនអំពីស្ថានភាពធ្វើការ និងរស់នៅការដ្ឋានទំនប់ តែមិនមានសំណួរ សូម្បីតែមួយសំណួរទាក់ទងនឹងព្យសនកម្ម ផ្ទាល់របស់ ញីប ហល់ ដូចជាព្យសនកម្មលើរូបរាងកាយ សម្ភារៈ ឬ ផ្លូវចិត្តផ្ទុយទៅវិញ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសួរច្រើនទៅ ញីប ហល់ អំពីស្ថានភាពសុខភាពរបស់ពលករផ្សេងនៅក្នុងក្រុមរបស់គាត់²⁶។ របៀបនៃការសួរដេញដោលនេះ គឺជាបញ្ហា ពិព្រោះវាមិនស្របទៅតាមឋានៈរបស់ ញីប ហល់ ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ ហើយជាពិសេស តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

២៣. កាតព្វកិច្ចចម្បងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺស្វែងរកសំណងតាមរយៈការបង្ហាញ ព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន និងទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្ម និង បទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់។ ការរងទុក្ខរបស់ពលករផ្សេង មិនបង្កើតបានជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ ញីប ហល់ ឡើយ ខណៈដែលវិធានដែលអនុវត្តនៅ អវតក អនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាមទារសំណងត្រូវតែផ្អែកលើព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តដែលកើតឡើងចំពោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជាលទ្ធផលនៃពន្យសកម្មដែលប៉ះពាល់ទៅលើអ្នកផ្សេង “ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬការរស់នៅក្នុងបន្ទុកដែលជាប់ទាក់ទងរវាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំជាមួយជនរងគ្រោះផ្ទាល់” ត្រូវតែបង្ហាញ²⁷។ ដើម្បីបង្ហាញពីព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញអំពីការប៉ះពាល់ដោយអ្នកដទៃ។ តែនេះមិនបានអនុវត្តសម្រាប់ “អ្នកដទៃ” ទេ។ នៅពេលដែលពុំមានការបង្ហាញព្យសនកម្ម “ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬ ការរស់នៅក្នុងបន្ទុករវាង ញីប ហល់ និងពលករផ្សេងទៀត

²⁶ T. 25 សីហា ឆ្នាំ២០១៥ (ញីប ហល់, E1/336.1), នៅទំព័រ៤, lns. 19-22, lns 1-3.

²⁷ F28, សាលដីកា” សំណុំរឿង០០១ នៅកថាខណ្ឌ៤៤៧។

ការសួរដេញដោលគាត់អំពីការរងទុក្ខរបស់ពលករទាំងនោះ មិនបម្រើគោលបំណងចម្បង
របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការស្វែងរកសំណងទេ ។

២៤. ទីពីរខណៈដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចជួយព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងការផ្តន្ទាទោស ដើម្បី
បម្រើគោលបំណងចម្បងក្នុងការស្វែងរកសំណង វាជាកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំរបស់ដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីដែរ ហើយត្រូវកម្រិតត្រឹមការបង្ហាញពិរុទ្ធភាពនៃអំពើល្មើសរបស់ជនជាប់ចោទ
ដែលប៉ះពាល់មកលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ការសួរដេញដោលអំពីស្ថានភាពការរស់នៅ
និងលក្ខខណ្ឌការងារនៅការដ្ឋានទំនប់ត្រពាំងថ្ម អាចមានពិរុទ្ធភាព ឬការគ្មានទោសរបស់
ជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវចោទប្រកាន់ទាក់ទងនឹងការដ្ឋាននេះ។ តែបើគ្មាន
ភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួនណាមួយ ដែលជាលទ្ធផលនៃបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះទេ-ដែល
ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបង្ហាញ- ពិរុទ្ធភាព ឬការគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទទាក់ទងនឹង
បទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ គឺមិនពាក់ព័ន្ធចំពោះសំណងណាមួយដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចស្វែង
រកនោះទេ។ នៅពេលក្រុមមេធាវីការពារក្តីលើកបញ្ហានេះ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប
វេណី បានចំណាយពេលជិតមួយម៉ោងលើការតាំងសំណួរនេះ ដែលសឹងតែជិតពាក់កណ្តាល
នៃពេលវេលាសរុប ដែលបែងចែកឲ្យមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសហព្រះរាជ
អាជ្ញាបញ្ជូលគ្នា។ បើទោះបីមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានធ្វើផែនការសួរបន្ថែម
ទៀត ដែលត្រូវបានស្វែងរកសួរដើម្បីបង្ហាញព្យសនកម្មផ្ទាល់របស់ ញឹប ហល់ និងទំនាក់ទំនង
រវាងបទឧក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់ និងពន្យសនកម្មតាមការសន្មត ក៏ការចំណាយពេលវេលា
យ៉ាងច្រើនបែបនេះលើបញ្ហាដែលមិនពាក់ព័ន្ធ ឬ គ្រាន់តែកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ ដោយមិនបាន
បំពេញកាតព្វកិច្ចចម្បង គឺជាវិធីសាស្ត្រមិនសមរម្យនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប
វេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

២៥. ទីបីការរងទុក្ខវេទនារបស់ពលករផ្សេងទៀត អាចចាត់ទុកជាផ្នែកនៃផលប៉ះពាល់ពីបទឧក្រិដ្ឋ
ដែលបានចោទប្រកាន់។ ផលប៉ះពាល់ទូទៅនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់មកលើក្រុមជន
រងគ្រោះទូលំទូលាយ (ផ្ទុយពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) អាចពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះរឿងក្តី
ព្រហ្មទណ្ឌ។ ប៉ុន្តែភាពពាក់ព័ន្ធចំពោះការផ្តន្ទាទោស ជាជាងពិរុទ្ធភាព ឬ ភាពគ្មានទោសរបស់
ជនជាប់ចោទ ពីព្រោះដោយសារផលប៉ះពាល់មកលើជនរងគ្រោះអាចត្រូវបានពិចារណាជា

ស្ថានសម្រាល ឬ ស្ថានទម្ងន់ វាមិនមែនជាធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋទេ ។ ដូចដែលបង្ហាញពីខាងលើ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនមានតួនាទីនៅក្នុងការផ្តន្ទាទោសទេ ។ ហេតុដូច្នោះ [“ក្នុងករណី ដែលអង្គហេតុទាក់ទងតែការផ្តន្ទាទោស នោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចវាយតម្លៃអង្គ ហេតុនេះ ឬធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទាក់ទងនឹងអង្គហេតុនេះទេ”²⁸ ។ វាបង្កើតមូលហេតុមួយទៀត ថាហេតុអ្វីបានការតាំងសំណួរជាច្រើនទាក់ទងនឹងការរងទុក្ខរបស់ពលករផ្សេងទៀត គឺជា វិធីសាស្ត្រមិនសមរម្យ ដើម្បីសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។

២៦. ទីបួនភារកិច្ចរបស់សហមេធាវីនាំមុខ និងមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដទៃទៀត គឺត្រូវតំណាងផលប្រយោជន៍របស់បណ្តាំក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (វិធាន១២ស្ទួន(៥)(៦) មិនមែនជនរងគ្រោះទូទៅនោះទេ ។ ហេតុដូច្នោះការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវផ្តោតលើព្យសនកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណី មិនមែនផលប៉ះពាល់ទូទៅលើជនរងគ្រោះទាំងអស់នោះទេ ។ លក្ខណៈដែល ញីប ហល់ ត្រូវបានសួរដោយមេធាវីតំណាងរបស់គាត់ រហូតដល់ចំណុចនៅពេលក្រុមមេធាវីការពារក្តី បង្ហាញពីសេចក្តីអង្កេតរបស់ខ្លួន ធ្វើឱ្យក្រុមមេធាវីការពារមានអារម្មណ៍ថា ញីប ហល់ ត្រូវបាន គេប្រើជាបរិបទ ដើម្បីធ្លាក់ចាប់យកព័ត៌មានសាវតារទូលំទូលាយ ។ អារម្មណ៍នេះត្រូវបាន បញ្ជាក់ដោយសហមេធាវីនាំមុខនៅក្នុងសំណើ ដែលពួកគេទាញអំណះអំណាងថាតាមរយៈ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចណែនាំ “អង្គហេតុ និង ព័ត៌មានទាំងអស់នៅក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង០០២/០២” ដោយថាសហមេធាវីនាំមុខ ត្រូវបានរេរាំងដោយ “ការវិតត្យិតផ្នែកច្បាប់” ពីការណែនាំ “ព័ត៌មានបន្ថែម” ជាភស្តុតាង²⁹ ។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា នេះគឺជាការរំលោភជាក់ស្តែងលើនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អវតក ។

(iv) **សង្ខេបសេចក្តីសន្និដ្ឋាន**

²⁸ សំណុំរឿង០០១ E72/3 សេចក្តីសម្រេចលើសហមេធាវីនាំមុខទាក់ទងនឹងការផ្តន្ទាទោស នៅកថាខណ្ឌ៣៨។
²⁹ E365 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៤២។

២៧. របៀបនៃការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឆ្លុះបញ្ចាំងពីតួនាទីដោយឡែករបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ជាបឋមការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតែផ្តោតទៅលើកាតព្វកិច្ចចម្បងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បើទោះបីមិនប៉ាន់បាច់ជាកាតព្វកិច្ចតែមួយក៏ដោយ នោះគឺបង្ហាញការទាមទារខូតខាត និងស្វែងរកសំណង តាមរយៈការបង្ហាញព្យសនកម្មផ្តាច់ខ្លួន និងទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្មនេះ និងបទឧក្រិដ្ឋ។ ការជួយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការផ្តន្ទាទោស កើតចេញពី និងជាកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ ហើយត្រូវតែអនុវត្តសម្រាប់ការទាមទារសំណងប៉ុណ្ណោះ។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវឱ្យកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំនេះ ចាប់ជំរិតការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ។ បើមិនដូច្នោះទេវានឹងធ្វើឱ្យងងឹត និងលុបបំបាត់បន្ទាត់រវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សាក្សីធម្មតា និង រវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សហព្រះរាជអាជ្ញាជាពុំខានឡើយ។

២៨. ជាគោលការណ៍ការសួរដេញដោលដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវកម្រិតត្រឹមទុក្ខវេទនាដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ តែនៅកាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួនគេអាចបង្ហាញព្យសនកម្មដែលទទួលរងដោយមនុស្សផ្សេង ដើម្បីបង្ហាញព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ ហើយព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តត្រូវតែផ្តាច់ខ្លួននៅក្នុង “ចំណងពិសេស ឬការរស់ក្នុងបន្ទុក” ត្រូវតែមានរវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនេះ និង “អ្នកផ្សេង” ដែលការឈឺចាប់របស់គាត់ ត្រូវបានបង្ហាញនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះ។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនមានសិទ្ធិវាយតម្លៃអង្គហេតុ ឬធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើការប៉ះពាល់ទូទៅពីបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ មកលើក្រុមជនរងគ្រោះទូលំទូលាយបានទេ (ផ្ទុយពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅ អវតក)។

គ. វិសាលភាពនៃអង្គហេតុដែលអាចពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកនិមួយៗ (សំណើសុំដំណោះស្រាយទី៤ នៅក្នុងសំណើ)

២៩. ផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទាក់ទងនឹងសវនាការផ្ទៃក្នុងវេទនាសហមេធាវីនាំលើកទទ្ធករណ៍ថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតផ្តល់ “សក្ខីកម្មលើ

អង្គហេតុនានា” ឱ្យតែអង្គហេតុទាំងនេះស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះបច្ចុប្បន្ន និង ត្រូវមានការសួរតទល់គ្នា³⁰។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា នេះមិនមែនជាការបក ស្រាយត្រឹមត្រូវនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងសម្រេចថា សក្ខីកម្មលើអង្គហេតុនានា ត្រូវបានអនុញ្ញាត ឱ្យតែអង្គហេតុទាំងនោះស្ថិត នៅក្នុងវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះទាំងមូល បើសិនវាត្រូវបានបកស្រាយថាជាការអធិប្បាយ ទូទៅលើគោលការណ៍នានាដែលអនុវត្តចំពោះការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសវនាការនៅក្នុងការជំនុំ ជម្រះរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ដោយមិនពិចារណាវិធានការជាក់លាក់នៃការដឹកនាំការជំនុំជម្រះ- ដូចជាដំណើរការជំនុំជម្រះជាផ្នែកៗ-ជាងការអធិប្បាយចំពោះការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសវ នាការរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬសាក្សីជាក់លាក់។ ការបកស្រាយផ្ទុយ នឹងបង្កើតឱ្យ មានស្ថានភាពមិនហេតុសមផល នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬសាក្សី អាចបង្ហាញ ខ្លួននៅតុលាការក្នុងអំឡុងពេលការជំនុំជម្រះមួយផ្នែក តែផ្តល់ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធចំពោះការជំនុំ ជម្រះផ្នែកផ្សេងៗ។ នេះអាចប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការដឹកនាំការ ជំនុំជម្រះជាផ្នែកៗ បែរជាគ្មានន័យ ហើយផ្ទុយគោលការណ៍ជាសារវន្តនៃសច្ចភាពផ្នែកច្បាប់ ដោយធ្វើឱ្យភាគីផ្សេងមិនអាចគ្របគ្រងសំណុំរឿងរបស់ពួកគេបាន។

ឃ. ប្រព័ន្ធដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគួរឱ្យមន្ទិលនៅ អវតក

- ៣០. ថ្វីបើបញ្ហាដែលលើកឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីក្នុងអំឡុងពេលការបង្ហាញខ្លួនរបស់ ញីប ហាល់ ដូចដែលបង្ហាញខាងលើ មិនមែនអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រុមមេធាវីការពារក្តីចង់ធ្វើការអធិប្បាយទូទៅមួយចំនួនអំពីប្រព័ន្ធប្រតិ បត្តិការគួរឱ្យមន្ទិលនៅ អវតក ទាក់ទងនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។
- ៣១. នៅក្នុងប្រព័ន្ធបច្ចុប្បន្ន ភាពអាចទទួលយកបានពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវ សម្រេចនៅដំណាក់កាលមុនអង្គសេចក្តី ហើយដោយផ្អែកលើពាក្យសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ជំនួសឱ្យការស្តាប់ចម្លើយអ្នកដាក់ពាក្យសុំដោយអាជ្ញាធរតុលាការ។ ពុំមានយន្តការសម្រាប់ ឱ្យភាគីបង្ហាញព័ត៌មានច្រើនអំពីអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅមុនការ

³⁰ T. 25 សិហា ឆ្នាំ២០១៥ (Nhip Horl, E1/336.1), នៅទំព័រ២៣, lns. 1-11, E65 សំណើនៅកថាខណ្ឌ២១, ២២, ២៩

សម្រេចរបស់ពួកគេថា តើត្រូវជំទាស់ទៅនឹងភាពអាចទទួលយកបានជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ។ ផ្អែកលើព័ត៌មានដ៏កម្រិតដែលអាចរកបាននៅមុនការចូលបង្ហាញខ្លួនរបស់ ញីប ហល់ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមិនអាចមានការសង្ស័យថា គាត់មានលក្ខណៈសម្បត្តិជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ។

៣២. បើសិនវិធានផ្ទៃក្នុងស្របតាមច្បាប់របស់កម្ពុជាដែលអនុញ្ញាតឱ្យបញ្ហានៃភាពអាចទទួលបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រមតែមួយជាមួយសារធាតុនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយអង្គជំនុំជម្រះ³¹ ស្ថានភាពប្រភេទនេះអាចត្រូវបានបញ្ជ្រាសបាន ពីព្រោះនៅពេលចេញសាលក្រមមានព័ត៌មានច្រើនអាចរកបានសម្រាប់ការវាយតម្លៃសមរម្យនៃភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ជាអកុសលបន្ទាប់ពីការធ្វើវិសោធនកម្មវិធានផ្ទៃក្នុងនាឆ្នាំ២០១០ អំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការសម្រេចលើបញ្ហានៃភាពអាចទទួលយកបាន នៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសាលក្រម ត្រូវបានលុបចោលពីវិធានផ្ទៃក្នុង³²។

៣៣. ការប៉ះពាល់ប្រភេទនេះអាចកាត់បន្ថយ ប្រសិនបើមានយន្តការសម្រាប់ដកចេញ “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ដែលមិនមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ ពី“បណ្តឹង”នៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីអវតក។ ប៉ុន្តែពុំមានបទប្បញ្ញត្តិច្បាស់ណាស់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៩) ដែលអនុញ្ញាតឱ្យដកចេញ “ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី” ដែលមិនមានលក្ខណៈសម្បត្តិនោះទេ។

៣៤. ករណីរបស់ ញីប ហល់ មិនមែនកើតឡើងដោយគាប់ជួនទេ ព្រោះវាជាលទ្ធផលដែលអាចដឹងមុននៃប្រព័ន្ធមួយដែលមានគុណវិបត្តិ។ ប្រព័ន្ធបច្ចុប្បន្ននៅ អវតក ងាយស្រួលពេក បង្កឱ្យមានស្ថានភាពមួយដែលមិនអាចទទួលយកបានក្នុងស្ថានការដែលបុគ្គលម្នាក់មិនមានព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួនសោះ តែត្រូវបានផ្តល់ឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយជាចុងក្រោយក្លាយជាអ្នកទទួលបានផលនៃសំណងសមូហភាព។

V. ដំណោះស្រាយ

³¹ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ នៅមាត្រា៣៥៥។

³² អំណាចនេះមាននៅក្នុងវិធាន២៣ និង វិធាន១០០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៣)។

៣៥. អាស្រ័យលើមូលហេតុដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្តអំណាចក្រោមវិធាន៨៥

- (ក) បំភ្លឺថាការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតែផ្តោតជាបឋមលើបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងសំណងជាពិសេសព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន ដែលកើតមកលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសាមី និងទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្ម និង បទឧក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់ ។
- (ខ) បំភ្លឺថាការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតែកម្រិតត្រឹមទុក្ខវេទនារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយថានៅពេលតម្រូវឱ្យបង្ហាញព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តទេ ទើបការសួរដេញដោលអាចពង្រីកបាន ដើម្បីបង្ហាញទុក្ខវេទនាដែលកើតមានចំពោះអ្នកផ្សេងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសាមី តាមរយៈ “ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬ ការរស់នៅក្នុងបន្ទុក”
- (គ) បំភ្លឺថាជាគោលការណ៍ ហើយបើអាចធ្វើបាន ការសួរដេញដោលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬសាក្សី ត្រូវផ្តោតទៅលើបញ្ហាដែលស្ថិតនៅក្នុងផ្នែកជាក់លាក់នៃការជំនុំជម្រះ ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ សាក្សី ត្រូវបានស្តាប់សក្តីកម្ម។

សហមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា

សុន វេរុណ

Victor KOPPE